TAHTA

7. Sınıf · Türkçe

DERS ÖZETİ · DİL BİLGİSİ

Haber ve Dilek Kipleri

Fiil kipleri ikiye ayrılır: **haber kipleri** bir bilgi verir, **dilek kipleri** henüz gerçekleşmemiş bir tasarıyı anlatır.

1 Kip nedir?

- Kip, fiile zaman ya da dilek anlamı katan ektir.
- Kipler haber ve dilek kipleri olarak ikiye ayrılır.
- Karar sorusu: İş gerçekleşti mi, tasarlanıyor mu?
- Kipi zaman sözcüğü değil, fiilin eki gösterir.

2 Dilek (tasarlama) kipleri

- Dilek-şart: -sa, -se (okusa)
- İstek: -a, -e (okuyayım)
- Gereklilik: -malı, -meli (okumalı)
- Emir: 2. tekil kişide ek yok (oku)

3 Emir kipi çekimi

- Sen oku, o okusun.
- Siz okuyun, onlar okusunlar.
- Ben ve biz için emir kipi yoktur.
- Okuyayım, okuyalım istek kipidir.

4 Sık karıştırılanlar

- Geldi: tanık olunan olay (görülen geçmiş)
- Gelmiş: duyulan olay (öğrenilen geçmiş)
- Gideyim: istek; gitmeliyim: zorunluluk
- Gelecek zaman dilek değil, haber kipidir.

Haber (bildirme) kipleri

Kip	Ek	Örnek fiil	Örnek cümle
Görülen geçmiş zaman	-dı, -di, -du, -dü	okudu	Ali kitabı dün okudu.
Öğrenilen geçmiş zaman	-mış, -miş, -muş, -müş	okumuş	Ali kitabı dün okumuş.
Şimdiki zaman	-yor	okuyor	Ali şu an kitap okuyor.
Gelecek zaman	-acak, -ecek	okuyacak	Ali yarın kitabı okuyacak.
Geniş zaman	-r, -ar, -er, -ır, -ir	okur	Ali her gece kitap okur.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

Haber ve Dilek Kipleri: adım adım 5 örnek

ÖRNEK 1 GEREKLİLİK KİPİ

"Yarın sınava erken gitmelisin." cümlesindeki fiilin kipi nedir?

1. Çekimli fiili bul: gitmelisin.
2. "-meli" gereklilik kipinin ekidir.
3. "Yarın" sözcüğü kipi belirlemez.

Cevap: Gereklilik kipi (dilek kipi)

ÖRNEK 2 GÖRÜLEN Mİ, ÖĞRENİLEN Mİ?

"Kardeşim bahçede düşmüş." cümlesindeki fiilin kipi nedir?

1. Eki ayır: düş-müş.
2. "-müş" öğrenilen geçmiş zaman ekidir.
3. Konuşan olayı görmemiş, sonradan öğrenmiş.

Cevap: Öğrenilen geçmiş zaman (haber kipi)

ÖRNEK 3 EMİR Mİ, İSTEK Mİ?

"Pencereyi aç." ve "Pencereyi açayım." cümlelerindeki kipleri bul.

1. "Aç" 2. tekil kişiyle, eksiz kullanılmış.
2. "Aç-a-y-ım" 1. tekil kişi, "-a" eki almış.
3. Ben için emir yoktur: istek kipi.

Cevap: Aç: emir kipi; açayım: istek kipi

ÖRNEK 4 GRUPLARA AYIRMA

"Bugün kütüphaneye uğradım. Keşke daha geç kapansa." fiillerini grupla.

1. uğra-dı-m: görülen geçmiş zaman.
2. kapan-sa: dilek-şart kipi.

Cevap: uğradım: haber kipi; kapansa: dilek kipi

ÖRNEK 5 GENİŞ ZAMAN

"Babam her sabah gazete okur." cümlesindeki fiilin kipi nedir?

1. Eki ayır: oku-r.
2. "-r" geniş zaman ekidir.
3. İş her gün yapılan bir alışkanlıktır.

Cevap: Geniş zaman (haber kipi)

TAHTA

7. Sınıf · Türkçe

MİNİ TEST

Haber ve Dilek Kipleri: 10 soruda kendini dene

Ad Soyad: Tarih: Doğru / Yanlış:

1. **"Dün parkta arkadaşlarımla oynadım." cümlesindeki fiilin kipi hangisidir?**

A) Görülen geçmiş zaman **B)** Öğrenilen geçmiş zaman
C) Geniş zaman **D)** İstek kipi

2. **Hangisinde öğrenilen geçmiş zaman vardır?**

A) Ödevimi bitirdim. **B)** Şimdi resim yapıyorum.
C) Kedimiz yavru doğurmuş. **D)** Yarın sinemaya gideceğiz.

3. **"Annem mutfakta yemek pişiriyor." cümlesindeki fiilin kipi hangisidir?**

A) Gelecek zaman **B)** Şimdiki zaman
C) Geniş zaman **D)** Gereklilik kipi

4. **Hangisinde gelecek zaman vardır?**

A) Okula yürüyerek giderim. **B)** Keşke tatil uzasa.
C) Bu kitabı okumalısın. **D)** Haziranda karne alacağız.

5. **"Arılar çiçeklerden bal yapar." cümlesindeki fiilin kipi hangisidir?**

A) Geniş zaman **B)** Şimdiki zaman
C) Görülen geçmiş zaman **D)** Emir kipi

6. **"Keşke bu akşam erken uyusam." cümlesindeki fiilin kipi hangisidir?**

A) İstek kipi **B)** Dilek-şart kipi
C) Gereklilik kipi **D)** Öğrenilen geçmiş zaman

7. **Hangisinde istek kipi vardır?**

A) Sabah koşuya çıktım. **B)** Kapıyı kapat.
C) Herkes sıraya girmeli. **D)** Biraz dinleneyim.

8. **"Derse zamanında gelmeliyiz." cümlesindeki fiilin kipi hangisidir?**

A) Emir kipi **B)** İstek kipi
C) Gereklilik kipi **D)** Gelecek zaman

9. **Hangisi emir kipindedir?**

A) Bu formu doldurun. **B)** Formu doldurdum.
C) Formu dolduralım. **D)** Formu dolduracak.

10. **Hangisinde dilek kipi vardır?**

A) Tren saat dokuzda kalktı. **B)** Tatilde dedemlere gitsek.
C) Ablam okulunu bitirmiş. **D)** Kuşlar güneye uçuyor.

Cevap anahtarı

1. A · "oyna-dı-m" fiili "-dı" ekiyle tanık olunan bir olayı bildirir.

2. C · "doğur-muş" fiili "-muş" ekiyle sonradan öğrenilen bir olayı anlatır.

3. B · "-yor" eki konuşma anında süren bir işi bildirir.

4. D · "al-acak-ız" fiili "-acak" ekiyle gelecek zaman bildirir.

5. A · "yap-ar" fiili her zaman doğru olan bir işi geniş zamanla anlatır.

6. B · "uyu-sa-m" fiili "-sa" ekiyle bir dilek bildirir.

7. D · "dinlen-e-y-im" fiili "-e" ekiyle konuşanın isteğini anlatır.

8. C · "gel-meli-yiz" fiili "-meli" ekiyle bir zorunluluk bildirir.

9. A · "doldur-un" fiili ikinci çoğul kişiye bir buyruk verir.

10. B · "git-se-k" fiili "-se" ekiyle bir dilek anlatır, diğerleri bilgi verir.

Konunun tam anlatımı ve daha fazla soru:
tahtaapp.com/blog/dersler/7-sinif-turkce-haber-ve-dilek-kipleri-konu-anlatimi